

**OCENA DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DRA RAFAŁA WRZECIONKA
W SPRAWIE O NADANIE STOPNIA NAUKOWEGO DOKTORA
HABILITOWANEGO NAUK PRAWNYCH**

I. Podstawa formalna recenzji

Podstawą sporządzenia recenzji jest uchwała nr 4/2022/2023 z dnia 25 października 2022r. Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Z uwagi na powyższe w recenzji zostanie w pierwszej kolejności krótko przedstawiona sylwetka Pana dra Rafała Wrzecionka, następnie zostanie omówiona monografia, którą Pan dr Rafał Wrzecionek przedstawił do oceny w procesie habilitacyjnym, po czym zostanie zaprezentowana pozostała aktywność naukowa Habilitanta.

II. Wykształcenie i kariera zawodowa Habilitanta

Pan dr Rafał Wrzecionek uzyskał dyplom magistra prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2003 r., na podstawie pracy *Ochrona osób i mienia – koncesje i koncesjonowanie*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Bożeny Popowskiej. Stopień naukowy doktora nauk prawnych pan dr Wrzecionek uzyskał na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w 2013 r., na podstawie pracy *Czynności notarialne w kodeksie spółek handlowych*, napisanej pod kierunkiem prof. US dr hab. Zbigniewa Kuniewicza (recenzenci – prof. US dr hab. Stanisław Czepita oraz prof. dr hab. Antoni Witosz). Ponadto Habilitant uzyskał dyplom ukończenia studiów podyplomowych z zakresu mediacji na Wydziale Zarządzania, Informatyki i Ekonomii Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu na podstawie pracy *Protokół z mediacji w sprawach z zakresu prawa cywilnego*, napisanej pod kierunkiem SSR we Wrocławiu Magdaleny Bieleckiej. Od 2013r. dr Rafał Wrzecionek jest adwokatem.

Dr Rafał Wrzecionek jest obecnie adiunktem (na stanowisku naukowo-dydaktycznym), w Katedrze Prawa Cywilnego, Postępowania Cywilnego i Komparatystyki Prawa Prywatnego w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego.

III. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (analiza czy osiągnięcia naukowe Habilitanta stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny)

III. 1 Omówienie osiągnięcia naukowego, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 lit. a) ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (monografia naukowa)

1. Przedstawienie monografii

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do ubiegania się przez dr. Rafała Wrzecionka o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych Habilitant przedstawił monografię **Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku. Status i charakter prawny**, wydaną przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020, ss. 417, ISBN 978-83-8187-947-7. Recenzentem wydawniczym jest prof. dr hab. Mariusz Załucki.

Przedstawiona monografia została wydana przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie¹ sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce².

2. Ocena wyboru tematu pracy

Przedmiotem badań monografii jest zagadnienie cywilnoprawnego charakteru prawnego funkcji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku. Jak wskazał Autor, „jednym z zasadniczych celów badawczych było ustalenie cywilnoprawnej pozycji zarządcy sukcesyjnego jako nieznanej dotąd postaci zarządcy masy majątkowej (wchodzącej w skład spadku po przedsiębiorcy, tj. osobie, która w chwili śmierci we własnym imieniu wykonywała działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG) w ramach instytucji zarządu sukcesyjnego będącej elementem systemu prawnego, w którym nie tylko jest powoływany, odwoływany, czy składa rezygnację, lecz także funkcjonuje ze skutkiem w majątku osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku.”

Wybór tematu badań naukowych należy ocenić pozytywnie, aczkolwiek recenzowana publikacja nie jest pierwszym w polskim piśmiennictwie kompleksowym opracowaniem monograficznym poświęconym problematyce zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku. Wcześniej ukazała się bowiem pozycja R. Blicharza, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku* (2019). Ta właśnie książka stanowi pierwsze na polskim rynku kompleksowe opracowanie prawnych aspektów zarządu sukcesyjnego. Autor omawia ustanowienie zarządcy sukcesyjnego, charakterystykę jego statusu prawnego oraz statusu przedsiębiorstwa w spadku. Co istotne, znaczną część monografii poświęcono konsekwencjom

¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/komunikat-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-z-dnia-29-wrzesnia-2020-r-w-sprawie-wykazu-wydawnictw-publikujacych-recenzowane-monografie-naukowe>; poz. 550.

² t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.

prawnym regulacji związanych z reglamentacją działalności gospodarczej w kontekście zarządu sukcesyjnego, jak również ciągłości stosunków cywilnoprawnych, w tym tych, które wynikają z umów o pracę. W monografii R. Blicharza zawarto również rozważania dotyczące statutu prawnego zarządcy sukcesyjnego (rozdział 2). Budzi więc zdziwienie fakt, że Habilitant w swojej pracy nie odniósł się do tej pozycji (w każdym razie nie jest ona wymieniona w wykazie źródeł, a Recenzent nie odnalazł jej w żadnym przypisie).

Inne opracowania dotyczące tej tematyki, zarówno opublikowane przed data publikacji recenzowanej monografii jak i po tej dacie mają charakter komentarzowy. Należy tu w szczególności wymienić:

- a) Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Praktyczny komentarz (autorzy: Agnieszka Łuszek-Zajac, Marcin Śledzikowski, Tomasz Szarek, Wojciech Dubis, Wojciech Zajac);
- b) Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz (autor: Jerzy Bieluk);
- c) Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz (autor: Stefan Babiarz, Maciej Jaśniewicz).

Habilitant odwołuje się do komentarzy, praktycznych komentarzy i artykułów dotyczących zarządu sukcesyjnego ale koncentruje swoje rozważania na analizie pozycji prawnej zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku i charakterze prawnym czynności związanych z jego powołaniem, odwołaniem czy rezygnacją.

Prawdopodobnie już po skierowaniu do druku recenzowanej monografii (skoro stan prawny monografii jest określony na 25 maja 2020r. to zakładam, że mniej więcej w tym terminie praca została złożona do druku) pojawiło się opracowanie Anny Marii Fiedorowicz „Rozrządzenie przedsiębiorstwem w formie zapisu windykacyjnego”, które stanowiło rozprawę doktorską. Praca ta najprawdopodobniej nie została opublikowana (przynajmniej analiza danych z sieci Internet nie pozwoliła na ustalenie faktu publikacji) ale jest dostępna w repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku: <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/9694>). W pracy tej doktorantka, podobnie jak dr Wrzcionek, pochyliła się nad problem sukcesji pokoleniowej przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne. Niewątpliwie konstrukcja normatywna zapisu windykacyjnego przedsiębiorstwa oraz konstrukcja analizowanego przez Habilitanta zarządu sukcesyjnego mają ogromne znaczenie praktyczne gdyż ułatwiają sukcesję pokoleniową przedsiębiorstw. Warto więc, aby te instytucje były przedmiotem zainteresowania doktryny, nie tylko w ujęciu komentarzowym ale także monograficznym.

3. Metody badawcze

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w pracy jest metoda dogmatycznoprawna. Habilitant prowadzi rozważania na podstawie analizy obowiązujących przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym, Prawa o notariacie oraz innych aktów prawnych, a także dwóch zasadniczych dyrektyw interpretacyjnych – wykładni językowej (gramatycznej) i funkcjonalnej. W ograniczonym zakresie Habilitant przedstawił rozważania prawnoporównawcze. Co do zasady analiza obcych porządków prawnych pozwala na szersze spojrzenie na badany problem, sprzyja uniknięciu schematyczności wnioskowania i pozwala na postawienie słuszych postulatów *de lege ferenda*. Tak więc, należy pozytywnie ocenić przedstawioną analizę obcych porządków prawnych.

Wątpliwości wzbudza natomiast zakres powołanej w pracy literatury. Nie jestem przekonana czy Habilitant wnikliwie i rzetelnie zapoznał się z całokształtem poglądów przedstawicieli polskiej nauki na temat badanego zjawiska, w szczególności w kontekście podobieństwa pozycji prawnej zarządcy sukcesyjnego z pozycją syndyka bądź innych zarządców mas majątkowych. Jak już wyżej wskazano w wykazie źródeł zabrakło kluczowej dla tematu pracy pozycji prof. Rafała Blicharza *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku* (2019). Ponadto, zabrakło w wykazie bibliografii pozycji omawiających charakter prawny instytucji syndyka. Pozycje te zostaną przywołane w dalszej części recenzji przy analizie jednej z głównych tez pracy, zgodnie z którą cywilnoprawna pozycja zarządcy sukcesyjnego kształtuje się jako nieznana dotąd postać zarządcy masy majątkowej. Trudno podzielić ten pogląd w sytuacji, w której Habilitant nie odnosi się do całokształtu poglądów na temat pozycji innych zarządców mas majątkowych.

Szkoda również, że Autor nie podjął decyzji o przeprowadzeniu badań empirycznych. Autor wskazał, że według stanu na 31.12.2019r. w Polsce liczba jednoosobowych działalności gospodarczych wyniosła 4.014.354 (przypis 15). Autor nie uzyskał i nie przedstawił danych na temat liczby ustanowionych zarządców sukcesyjnych. Autor nie dokonał analizy empirycznej sposobów ustanawiania zarządu sukcesyjnego oraz wykonywania czynności zarządcy. Przykładowo, interesujące byłoby zbadanie ile wniosków o ogłoszenie upadłości zostało złożonych przez zarządców sukcesyjnych. Warto wskazać, że tylko na koniec sierpnia 2019 r. do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) wpisanych było 8038 zarządców sukcesyjnych, z czego 637 osób wykonywało zarząd sukcesyjny, a 741 osób

wpisano jako zarządcę sukcesyjnego zastępczego³. Z innych danych wynika natomiast, że tylko 1% przedsiębiorców zdecydowało się na zarząd sukcesyjny⁴. W mojej ocenie, dopiero badania „prawa w działaniu” pozwalają na dokonanie realnej analizy badanej instytucji i są znakomitą płaszczyzną do obserwacji jak omawiane regulacje normatywne działają w praktyce, w tym do właściwego zidentyfikowania istniejących dysfunkcji. W istocie rzeczy, dopiero takie badanie powinno być podstawą do konstruowania postulatów *de lege ferenda*. W przeciwnym wypadku prowadzone badania niezmiennie ogniskują w sferze ocen, przypuszczeń i domysłów na temat tego jak w rzeczywistości funkcjonuje badana instytucja.

4. Struktura pracy

Praca składa się z pięciu części podzielonych na siedem rozdziałów. Każdy rozdział kończy się częścią zawierającą wnioski, co należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Jasne wyeksponowanie (wypunktowanie) wniosków płynących z rozważań prowadzonych w danym rozdziale zdecydowanie wpływa na jasność i przejrzystość prowadzonego wywodu.

W Rozdziale I zaprezentowano rozwiązania sukcesji przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne przyjętych w niektórych krajach Europy. Habilitant przedstawił rozwiązania niemieckie, francuskie i austriackie. Wybór obcych jurysdykcji nie budzi zastrzeżeń, aczkolwiek – jak już wskazano wyżej – bez dokonania badań empirycznych trudno jest z przeprowadzonej analizy wywnioskować, które z opisanych, obcych rozwiązań są korzystniejsze niż rozwiązania polskie. W istocie rzeczy analiza wyłącznie dogmatyczna pozwala na ustalenie podobieństw i różnic badanych regulacji, ale nie odpowiada na pytania dotyczące ich skuteczności.

W Rozdziale II Habilitant przeprowadził analizę cywilnoprawnego znaczenia pojęcia „przedsiębiorstwo w spadku”. Analizie poddano także sposób postrzegania pojęcia przedsiębiorcy w okresie po jego śmierci oraz strukturę przedsiębiorstwa w spadku w aspekcie podmiotowym.

Rozdział III zawiera właściwe rozważania. W tym rozdziale jest ujęta analiza instytucji zarządu sukcesyjnego, jej charakteru prawnego, jak i funkcji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku, w tym jego pozycji prawnej i zakresu umocowania.

³ G. Leśniak, Firmy rodzinne potrzebują sukcesorów, https://kirp.pl/wp-content/uploads/2019/10/rp_nr185_net.pdf

⁴ <https://www.rp.pl/abc-firmy/art36447301-przedsiębiorcy-rzadko-decydują-sie-na-zarząd-sukcesyjny> .

W Rozdziale IV Habilitant poddał analizie czym jest powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę i jak należy postrzegać działania przedsiębiorcy podjęte w tym zakresie, jaki jest charakter stosunku prawnego pomiędzy przedsiębiorcą a wskazanym przez niego kandydatem do pełnienia funkcji zarządcy oraz zarządcą i osobami posiadającymi udział w zarządzanym przez niego przedsiębiorstwie w spadku. Analizie poddano także przesłanki umożliwiające wybór i powołanie kandydata na zarządcę sukcesyjnego badając, czy nie są one ustalone w sposób ograniczający skorzystanie z narzędzi ustawowych.

Rozdział V obejmuje analizę zagadnień dotyczących ustania uprawnień zarządczych powołanego zarządcy sukcesyjnego.

W Rozdziale VI omówiono charakter prawny i funkcję sporządzanych przez notariusza dokumentów takich jak: akt powołania zarządcy sukcesyjnego, akt jego odwołania i protokół rezygnacji zarządcy. W tej części monografii dokonano analizy tego, czy ustawodawca stworzył szeroko rozumiane postępowanie notarialne w zakresie powołania czy odwołania zarządcy – na wzór notarialnego postępowania spadkowego i czy właściwie zabezpieczony został obrót poprzez wprowadzenie udziału notariusza w czynnościach zmierzających do powołania, odwołania i rezygnacji zarządcy.

W ostatnim, siódmym Rozdziale przedstawiono konsekwencje wpisu do CEIDG informacji wynikających ze sporządzonych przez notariusza dokumentów takich jak: akt powołania zarządcy sukcesyjnego, akt jego odwołania i protokół rezygnacji zarządcy do CEIDG oraz wynikających z tego skutków. Badaniu poddano charakter tych wpisów oraz ustalono, czy konstytutywny charakter wpisu danych zarządcy sukcesyjnego i deklaratoryjny charakter zmiany i wykreślenia jego danych, jest prawidłowym rozwiązaniem wzmacniającym bezpieczeństwo obrotu.

Istotną wadą pracy jest brak wniosków końcowych. Co prawda, jak już wyżej wskazano, każdy rozdział kończy się przedstawieniem/wypunktowaniem wniosków, ale dobrą praktyką monografii naukowej jest zwięzłe, łączne przedstawienie zasadniczych tez i wniosków pracy. W konsekwencji, nie można przyjąć aby wywód naukowy pracy był prowadzony w sposób spójny i uporządkowany gdyż brak wniosków końcowych powoduje, że Autor nie przedstawił powiązania pomiędzy wnioskami wynikającymi z poszczególnych rozdziałów, nie dokonał zderzenia konkluzji partykularnych rozważań i w konsekwencji nie uzasadnił na płaszczyźnie generalnej głównej tezy pracy.

Wadą dotyczącą struktury pracy ale również jej zakresu treściowego jest prawie całkowite pominięcie w prowadzonych rozważaniach zakresu czynności zarządcy. Habilitant pominął w swoich rozważaniach zasady prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, funkcjonowanie zarządu

sukcesyjnego, w tym zakres obowiązków i czynności podejmowanych przez zarządcę, kontynuację umów cywilnoprawnych i umów pracowniczych, działania zarządcy w zakresie sukcesji stosunków z zakresu prawa podatkowego, w tym m.in.: odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe, korzystanie z numeru NIP przedsiębiorstwa w spadku, obowiązki sprawozdawcze i rachunkowe przedsiębiorstwa w spadku, pozycję zarządcy sukcesyjnego na gruncie postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Bardzo zdawkowo zostały potraktowane również zagadnienia dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej zarządcy sukcesyjnego. Całkowicie pominięto kwestie odpowiedzialności karnej zarządcy sukcesyjnego za czyny popełnione w związku z wykonywaniem zarządu.

5. Merytoryczna ocena recenzowanej monografii

Rozważania przedstawione w rozdziale I zostały poprzedzone wyjaśnieniem dlaczego Autor wybrał do analiz prawnoporównawczych rozwiązania niemieckie, austriackie i francuskie. Zarówno wybór wskazanych wyżej jurysdykcji jak i sposób prezentacji obcych rozwiązań normatywnych nie budzi zastrzeżeń. Pewien niedosyt wzbudza pozostawienie poza zakresem rozważań rozwiązań systemów *common law*, w których dla zabezpieczenia zarządzania przedsiębiorstwem rodzinnym lub rodzinnym gospodarstwem rolnym wykorzystuje się instytucję trustu⁵. Trafnie Habilitant zauważył, że prawodawca polski nie skorzystał z funkcjonujących w innych systemach prawnych modelach rozwiązań na wypadek braku aktywności przedsiębiorcy w sprawach sukcesji przedsiębiorstwa i wprowadził odmienne regulacje.

Rozważania dotyczące genezy i celu regulacji (s. 59 i n.) są, w mojej ocenie, zbyt szczegółowe i w takim ujęciu zbędne z punktu widzenia celu pracy. W szczególności, ocena przyjętej przez ustawodawcę regulacji sprowadza się do przytoczenia poglądów innych autorów bez ich usystematyzowania. Ocena określonej regulacji normatywnej powinna odnieść się do tego czy regulacja ta jest skuteczna. Niewątpliwie, w społeczeństwie demokratycznym wspólnym interesem ustawodawcy i podmiotów stosujących prawo winno być dążenie do zapewnienia skuteczności prawa. W systemie idealnym wartości społeczne, które stały się determinantą określonego kształtu rozwiązań prawnych powinny być realizowane w procesie stosowania tych rozwiązań. Zgodnie z teorią profesora Kotarbińskiego⁶ można wówczas powiedzieć, że prawo jest skuteczne. W rzeczywistości skuteczność nigdy nie jest pełna gdyż

⁵ K. Górniak, Trust w prawie kontynentalnym, Kwartalnik Prawa Prywatnego, rok XXXI, 2022, z. 2.

⁶ T. Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Łódź 1955.

stosowanie prawa powoduje odchylenia od zakładanego wzorca, które mogą wynikać z różnych względów. Po pierwsze, np. z wadliwych rozwiązań istniejącej regulacji. Po drugie, z relacji wartościujących zachodzących po stronie podmiotów stosujących prawo, które mogą być odmienne od relacji wartościujących podmiotów prawo stanowiących. Habilitant nie dokonał oceny skuteczności regulacji o zarządzie sukcesyjnym, co zresztą byłoby trudne bez dokonania badań empirycznych. Samo stanowisko Habilitanta co do oceny tej ustawy też nie jest jasne. Z jednej strony Habilitant pisze, że „Zasadniczo regulacje wynikające z ustawy o zarządzie sukcesyjnym należy ocenić pozytywnie” (s. 67), a z drugiej wskazuje, że „Lektura ustawy o zarządzie sukcesyjnym powoduje powstawanie licznych wątpliwości, nie tylko interpretacyjnych, czy w zakresie kompletności niektórych rozwiązań, lecz również o szerszym spektrum” (s. 72).

W Rozdziale 2 Habilitant trafnie zauważa, że na gruncie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwo w spadku nie ma jednolitego charakteru. Zasadniczo jest ono wydzielonym z masy spadkowej zespołem jej składników. Autor prowadzi logiczne i spójne rozważania na temat zakresu znaczeniowego pojęcia „przedsiębiorca” na gruncie ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Szkoda, że Habilitant nie pokusił się o ocenę istniejących regulacji, które ograniczają zakres regulacji ustawy o zarządzie sukcesyjnym do przedsiębiorców wpisanych do CEiDG. Habilitant zauważa, że są pewne grupy podmiotów, które prowadzą działalność gospodarczą bez ujawniania w CEiDG (s. 107) ale nie dokonuje oceny tego zagadnienia w kontekście dopuszczalności ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Trafnie Habilitant zauważa, że wpis do CEiDG przedsiębiorcy nie jest jedynym kryterium umożliwiającym jego kwalifikację jako „przedsiębiorcy” w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Istotnym elementem definicji jest także konieczność wykonywania działalności gospodarczej oraz wykonywanie jej we własnym imieniu w momencie śmierci.

W rozdziale 3 Autor definiuje zarząd sukcesyjny jako zobowiązanie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku (s. 128). Teza ta nie budzi wątpliwości gdyż znajduje wprost oparcie w regulacji ustawowej (art. 18 ustawy o zarządzie sukcesyjnym).

Najwięcej zastrzeżeń wzbudzają rozważania Habilitanta dotyczące charakteru prawnego instytucji zarządu sukcesyjnego oraz pozycji prawnej zarządcy. Po pierwsze, rozważania te są chaotyczne. Autor wpierv odwołuje się do podobieństwa do pozycji prawnej syndyka, wspominając jedynie dwie, dość historyczne, koncepcje pozycji prawnej syndyka, a mianowicie teorię urzędu i teorię organu (s. 129). Następnie, Autor wspomina o zastępstwie, wskazując, że zarząd sukcesyjny jest nowym nieznanym dotąd typem zastępstwa, którego

charakter nie pozwala na jego kwalifikację ani jako jednej z postaci przedstawicielstwa, ani do grupy klasycznych zastępstw pośrednich czy do kategorii atypowych zastępstw pośrednich (s. 131). Habilitant trafnie zauważa, że zarząd sukcesyjny nie jest formą przedstawicielstwa (s. 131). Dalej Autor w dość niezrozumiały sposób wskazuje, że „nie jest prawidłowa kwalifikacja zastępstwa sukcesyjnego jako typowe zastępstwo pośrednie, przed wszystkim przez wzgląd na sferę realizacji działań zarządcy sukcesyjnego w podstawowym jej zakresie, którą przewidział ustawodawca w ustawie o zarządzie sukcesyjnym” (s. 134). Dopiero, na stronie 137 Autor wyjaśnia swoje stanowisko wskazując, że „mając bowiem na względzie niejednolitość zarządu sukcesyjnego zasadniczych różnic tej instytucji z koncepcją zastępstwa atypowego postrzegać należy przede wszystkim w:

a) bezpośrednim skutku czynności zarządcy działającego w imieniu własnym, lecz w majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku – bez konieczności odrębnego przenoszenia własności na właścicieli przedsiębiorstwa w spadku;

b) pośrednim skutku czynności zarządcy działającego w imieniu własnym, lecz w majątku innych aniżeli właściciele przedsiębiorstwa w spadku podmiotów posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku – z obowiązkiem przeniesienia na te osoby skutków zdziałanych przez zarządcę czynności oraz

c) działaniu na rzecz niezindywidualizowanych jednoznacznie osób przed dniem uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego.

To jest zasadnicza i trafna teza pracy, która w ocenie recenzenta ma charakter nowatorski. Jednak chaos rozważań prowadzonych w pkt 1.2. rozdziału 3 dość istotnie utrudnia nadążanie za wywodem naukowym w nim prowadzonym. Tym bardziej, że w kolejnym rozdziale Autor w pewnym sensie wraca do już wcześniej przeprowadzonych rozważań. Ponownie pojawiają się odwołania do pozycji prawnej syndyka, kuratora spadku i wykonawcy testamentu. Wydaje się, że właściwa konstrukcja tego rozdziału powinna opierać się na założeniu, że pozycja prawna (status prawny) zarządcy sukcesyjnego ukształtowany jest przez przepisy dotyczące:

- powoływania i odwoływania oraz rezygnacji zarządcy,
- zakresu zadań zarządcy i sposobu wykonywania tych zadań,
- odpowiedzialności zarządcy.

Zarządca sukcesyjny jest rodzajem zastępcy. Wobec tego w pierwszej kolejności należało wskazać ogólnie, że zastępstwo w szerokim tego słowa znaczeniu, obejmuje różnorodne sytuacje, w których jeden podmiot zastępuje w obrocie inny podmiot, działając na jego rachunek. Wśród różnych postaci zastępstwa odróżnia się zastępstwo bezpośrednie,

oznaczające działanie w imieniu i ze skutkami dla reprezentowanego, oraz zastępstwo pośrednie, zakładające działanie zastępcy we własnym imieniu, choć w cudzym interesie. Zastępstwo bezpośrednie określane jest mianem przedstawicielstwa. Z kolei, zastępca pośredni to osoba, która dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu, ale na cudzy rachunek. To, że zastępca pośredni dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu, oznacza, iż skutki tej czynności, polegające na nabyciu praw lub zaciągnięciu zobowiązań, dotyczą jego sfery majątkowej. Działa on jednak na cudzy rachunek, co oznacza, że w ostatecznym rozliczeniu skutki te powinny być przeniesione na inną osobę (zastąpionego). Z osobą tą zastępca pozostaje z reguły w oddzielnym stosunku umownym (stosunku wewnętrznym), na podstawie którego jest zobowiązany przenieść na tę osobę nabyte dla niej prawa, a ta osoba jest zobowiązana przejąć zaciągnięte zobowiązania⁷. Jednak, w wyniku działania zastępcy jego kontrahent (osoba trzecia) może również od razu nabyć prawo własności przysługujące do tej pory zastąpionemu. Zagadnienie to wyjaśnia koncepcja upoważnienia do wykonywania we własnym imieniu cudzego prawa majątkowego⁸. W myśl tej koncepcji zastępca jest upoważniony do wykonywania we własnym imieniu prawa własności przysługującego zastąpionemu. Wykonując to upoważnienie, zastępca doprowadza do utraty prawa własności przez zastąpionego i nabycia tego prawa przez jego kontrahenta. W ramach tej operacji nie dochodzi do powstania stosunku cywilnoprawnego pomiędzy zastąpionym a kontrahentem zastępcy⁹. Tak więc, Habilitant powinien wpieryw precyzyjnie, spójnie i szczegółowo omówić różne rodzaje zastępców, a dopiero następnie na podstawie analizy zakresu i rodzaju czynności zarządcy sukcesyjnego, tego na czym rzecz dokonuje on czynności oraz jaki jest zakres jego odpowiedzialności za dokonywane czynności dokonać oceny jego charakteru prawnego.

Nie sposób też nie zauważyć, że omawiając różne formy zarządców mas majątkowych Habilitant pominął zarządcę masy sanacyjnej ustanawianego w postępowaniu sanacyjnym. Co prawda, biorąc pod uwagę jego podobieństwo konstrukcyjne do syndyka, brak ten może być uznany za niedostatek pracy jedynie w kontekście rozważań na temat charakteru funkcji zarządcy sukcesyjnego determinowanego celem powołania. Celem powołania zarządcy masy sanacyjnej jest bowiem podobnie jak w przypadku zarządcy sukcesyjnego kontynuowanie działalności przedsiębiorstwa.

Trafnie Habilitant wskazuje, że zarządcy sukcesyjnemu nie zawsze przysługiwać będzie status przedsiębiorcy. Zarządca, prowadząc przedsiębiorstwo w spadku, nie wchodzi w miejsce

⁷ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego*, tom 2, s. 466.

⁸ A. Kędzierska-Cieślak, *Komis (Zagadnienia cywilnoprawne)*, Warszawa 1973, s. 41 i n.

⁹ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego*, tom 2, s. 466.

zmarłego przedsiębiorcy zyskując w związku z tym status przedsiębiorcy, gdyż do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jedynie go zastępuje. Zarządca prowadzi bowiem „cudze” przedsiębiorstwo – po śmierci przedsiębiorcy. Należy podzielić pogląd, że o tym, czy osoba świadcząca usługi zarządcze, prowadząc przedsiębiorstwo w spadku, posiada status przedsiębiorcy, decydują przesłanki właściwe dla działalności gospodarczej oceniane w odniesieniu do jego własnego przedsiębiorstwa, zaś fakt powołania zarządcy sukcesyjnego, czy rozpoczęcia pełnienia przez niego funkcji, nie mogą świadczyć o uzyskaniu przez zarządcę statusu przedsiębiorcy.

Trafnie Habilitant zauważa, że prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku polega na podejmowaniu przez zarządcę sukcesyjnego działań, które bezpośrednio oddziałują na sferę (głównie majątkową) osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku (w tym właścicieli przedsiębiorstwa w spadku). Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku sprowadza się do dokonywania przez zarządcę sukcesyjnego zarówno czynności faktycznych, jak i prawnych. Czynności zdziałane przez zarządcę wywierają bezpośredni skutek w sferze majątkowej właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, zaś dla wywołania skutku w sferze majątkowej pozostałych podmiotów posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku – konieczne będzie podjęcie odrębnej (dodatkowej) czynności prawnej pomiędzy zarządcą, a takim posiadaczem udziału w przedsiębiorstwie w spadku, któremu nie przysługuje status właściciela przedsiębiorstwa w spadku.

Dalej Autor omawia czynności zwykłego zarządu i czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu. Tą część rozważań należy ocenić pozytywnie.

W odniesieniu do rozważań zawartych w rozdziale 3 należy jeszcze zgłosić uwagę dotyczącą zbyt ubożego odwołania do literatury w zakresie statusu prawnego podmiotów podobnych do zarządcy sukcesyjnego. W szczególności, Autor pominął wiele opracowań monograficznych dotyczących syndyka masy upadłości (np. pozycje autorstwa M. Konnera, G. Harli, I. Gil oraz piszącej ta recenzję A. Hrycaj). Autor nie odwołała się również do podstawowych dla omawianych instytucji artykułów (np. Broniewicz W., *Podstawienie procesowe*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, z. 31, Łódź 1963, Broniewicz W., *Stanowisko syndyka masy upadłości w procesach z jego udziałem*, PiP 1993, nr 2, s. 41-49; Korzan K., *Stanowisko prawne syndyka masy upadłości i jego kwalifikacje*, PPH 1993, nr 5, s. 8-17, Korzan K., *Syndyk masy upadłości*, Radca Prawny 1993, nr 2, s. 8-23, A. Jarocho, I. Pietrzak, M. Sachajko, *Analiza porównawcza instytucji nadzorca sądowego, syndyka masy upadłości i zarządcy przymusowego przedsiębiorstwa*).

Rozważania prowadzone w rozdziale 4 dotyczą materialnoprawnych aspektów powołania zarządu sukcesyjnego. Rozważania te w dużym stopniu mają charakter informacyjny, ale należy zgodzić się, że są istotne z punktu widzenia kompleksowości opracowania.

Podobnie należy ocenić rozważania prowadzone w rozdziale 5, dotyczące odwołania zarządcy sukcesyjnego oraz rezygnacji przez zarządcę z pełnionej funkcji. W tym rozdziale bardzo zdawkowo ujęto rozważania odpowiedzialności zarządcy. Rozważania te, co do zasady istotne dla określenia statusu prawnego zarządcy, zajmują niespełna 4 strony. Brak, w tym kontekście, odwołania do reżimów odpowiedzialności właściwych dla funkcji syndyka, zarządcy masy sanacyjnej, wykonawcy testamentu czy kuratora spadku.

Rozważania zawarte w rozdziale 6 i 7 mają charakter techniczny. Dotyczą bowiem czynności zmierzających do powołania, odwołania i rezygnacji zarządcy sukcesyjnego oraz czynności dotyczących zgłoszenia informacji o powołaniu, odwołaniu i rezygnacji zarządcy sukcesyjnego do CEiDG. Rozważania te mają charakter bardziej komentarzowy, poradnikowy. Ujęcie ich w recenzowanej monografii nie jest absolutnie wadą. Niemniej należy zauważyć, że Autor pomiął albo potraktował bardzo zdawkowo wiele istotnych elementów, których omówienie ma fundamentalne znaczenie z punktu widzenia tematu pracy, a ujął w pracy zagadnienia, które takiego charakteru nie mają. W szczególności, co zostało wskazane już wcześniej, Autor pomiął rozważania dotyczące czynności zarządcy sukcesyjnego jako zarządcy masy majątkowej, aspektów administracyjnych, podatkowych, rachunkowych ustanowienia zarządu sukcesyjnego, występowania zarządcy sukcesyjnego w postępowaniach sądowych, administracyjnych oraz egzekucyjnych, legitymacji zarządcy sukcesyjnego na gruncie postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego.

Niezależnie od przedstawionych wyżej uwag krytycznych należy uznać, że przedstawiona do oceny monografia, obejmująca wyniki badań naukowych Habilitanta stanowi znaczny wkład w rozwój nauki w dyscyplinie nauki prawne.

III.2 Omówienie innych osiągnięć naukowo-badawczych, w tym podstawowych kierunków prowadzonych badań:

Jednym z dwóch zasadniczych obszarów badawczych stanowiących przedmiot zainteresowań naukowych Habilitanta jest problematyka notarialna. Widać to również w recenzowanej monografii, w której jak wskazano wyżej Habilitant zdecydowanie zbyt dużo miejsca poświęcił aspektom technicznym i praktycznym czynności notarialnych związanych z zarządem sukcesyjnym niż materialnoprawnym aspektom badanej instytucji.

Jak wskazał Habilitant w Autoreferacie jego badania naukowe w tym zakresie można podzielić na dwa nurty, z których jeden stanowią badania nad pojęciem bezpieczeństwa obrotu prawnego w aspekcie dokonywania przez notariusza czynności notarialnych, drugi zaś koncentruje się wokół zagadnień ustrojowych tej instytucji związanych z zastępstwem notarialnym.

W zakresie pierwszego z wymienionych wyżej nurtów Habilitant opublikował następujące opracowania:

- a) *Sporządzenie zaświadczenia o wykonawcy testamentu jako czynność notarialna* (Rejent 2009/7-8, s. 123),
- b) *Sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia – próba sformułowania definicji* (Rejent 2008/7-8, s. 148),
- c) *Sporządzenie aktu uzupełniającego jako element notarialnego postępowania spadkowego* (Rejent 2009/12, s. 79);
- d) *Protokół z mediacji w sprawach z zakresu prawa cywilnego* (rozdział w monografii
- e) *Sztuka skutecznego prowadzenia mediacji – zagadnienia prawne i ekonomiczne*, red. A. Binsztok, Wrocław 2012, s. 41),
- f) *Protokół z mediacji w sprawach z zakresy prawa cywilnego w formie aktu notarialnego* (Rejent 2009/1, s. 123),
- g) *Kontrola sądu rejestrowego nad czynnościami notarialnymi w spółkach handlowych* (Przegląd Prawa Handlowego 2007/2, s. 26),
- h) *Konsul wykonujący czynności notarialne* (Europejski Przegląd Sądowy 2008/1, s. 29),
- i) *Obowiązki notariusza jako płatnika podatku od dokonywanych czynności cywilnoprawnych w zakresie spółek kapitałowych* (Rejent 2007/2, s. 77),
- j) *Postępowanie notarialne w kodeksie spółek handlowych* (Warszawa 2013, s. 252),
- k) *Rola notariusza w prawie spółek handlowych* (Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu 2013/4, t. 51, s. 247);
- l) *Uczestnictwo akcjonariusza w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej a czynność notarialna spisania protokołu* (Przegląd Prawa Handlowego 2014/3, s. 51);
- m) *Wpis notarialny nabycia akcji prostej spółki akcyjnej do rejestru akcjonariuszy* (Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2021/2, s. 50),

- n) *Poświadczenie notarialne listu przewozowego* (Problematyka Usług w Transporcie i Turystyce 2017/4, s. 53 – dawniej: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Problemy Transportu i Logistyki).

Pozytywna ocena wskazanego wyżej dorobku, a w szczególności monografii *Postępowanie notarialne w kodeksie spółek handlowych* jest uzasadniona nie tylko subiektywnymi odczuciami recenzenta, a w szczególności odwołaniami do dorobku Habilitanta w literaturze i orzecznictwie¹⁰.

W zakresie drugiego nurtu badań, poświęconemu instytucji zastępstwa notarialnego Habilitant opublikował następujące pozycje:

- a) *Uzyskanie statusu zastępcy notarialnego* (Nowy Przegląd Notarialny 2013/3, s. 77),
- b) *Funkcjonowanie instytucji zastępcy notarialnego w praktyce* (Prawo w Działaniu 2016/27, s. 74),
- c) *Pojęcie i charakter prawny wyznaczenia zastępstwa przez notariusza – ocena aktualnych regulacji i postulaty de lege ferenda* (Rejent 2016/6, s. 133),
- d) *Upoważnienie zastępcy notarialnego jako element wyznaczenia zastępstwa przez notariusza* (Rejent 2017/1, s. 69);
- e) *Wybrane wątpliwości związane z wpisem do wykazu zastępców notarialnych – postulaty de lege ferenda* (Krakowski Przegląd Notarialny 2022/1, s. 49).

Warto zauważyć, że instytucja zastępstwa notarialnego sprawowanego przez asesora notarialnego, a więc w kształcie sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 13 czerwca 2013r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U. z 2013r. poz. 829), była przedmiotem zainteresowań Habilitanta także przed uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych (*Uwagi w związku z zastępowanie notariusza* (Rejent 2008/10, s. 139), *Wprowadzenie* (opublikowane jako część wstępna do zbioru przepisów w: *Prawo o notariacie. Przepisy z wprowadzeniem*, Warszawa 2009, s. 9) oraz *Pytania i odpowiedzi* (Rejent 2009/9, s. 179). W tym zakresie Habilitant trafnie zauważył, że w regulacjach zawartych w ustawie z dnia 13 czerwca 2013r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U. z 2013r. poz. 829) nie tylko nie uwzględniono woli posiadania statusu zastępcy notarialnego przez osobę, która uzyskała pozytywny wynik z egzaminu notarialnego, lecz także szeregu aspektów mogących mieć negatywny wpływ na bezpieczeństwo obrotu, w tym związanych z

¹⁰ Wyniki badań Habilitanta przywołane zostały w uzasadnieniach m.in.: postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 19.03.2015r., X Ga 77/15, Legalis nr 2110291; postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu z 15.09.2015r., II Cz 507/15, Legalis nr 2057740; postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu z 19.05.2015r., II Cz 217/15, Legalis nr 2059193; postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu z 29.06.2015r., II Cz 463/15, Legalis nr 2058512; postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu z 30.06.2015r., II Cz 380/15, Legalis nr 2058322.

wpisem do wykazu zastępców notarialnych. W opracowaniu *Wybrane wątpliwości związane z wpisem do wykazu zastępców notarialnych – postulaty de lege ferenda* (Krakowski Przegląd Notarialny 2022/1, s. 49) Habilitant zwrócił uwagę na problem wpisu do wykazu zastępców osób, które zdały egzamin notarialny w wyniku pozytywnym. Habilitant wskazał, że ustawa nie tylko nie określa przesłanek jakie osoba ubiegająca się o wpis powinna spełniać, lecz także nie precyzuje obowiązku ich weryfikacji przed wpisem do wykazu.

Kolejny obszar badawczy Habilitanta dotyczy zagadnień związanych z dziedziczeniem. W tym zakresie Habilitant opublikował następujące opracowania:

- a) *Forma notarialnego protokołu z otwarcia i ogłoszenia testamentu* (Rejent 2012/5, s. 127), *Forma notarialnego protokołu z otwarcia i ogłoszenia testamentu – odpowiedź na uwagi polemiczne* (Nowy Przegląd Notarialny 2013/2, s. 41),
- b) *W sprawie złożenia testamentu u notariusza* (Rejent 2013/1, s. 109),
- c) *Miejsce sporządzenia aktu notarialnego a jego istnienie jako dokumentu urzędowego* (w: *Aktualne zagadnienia postępowania dowodowego i środków dowodowych w postępowaniu cywilnym*, red. M. Skibińska, Zielona Góra 2020, s. 87).

Habilitant zajmuje się również szczególnymi aspektami zarządu sukcesyjnego, wyrazem czego są następujące publikacje:

- a) *Podmiotowość prawnopodatkowa przedsiębiorstwa w spadku* [w:] *Problemy pogranicza prawa cywilnego*, red. R. Szczepaniak, Warszawa 2022, s. 191,
- b) *Zgoda (wyrażona w protokole notarialnym) na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem w spadku* (Przegląd Prawa Handlowego 2021/6, s. 46),
- c) *The Law on Succession for Sole Proprietors in Austria, Poland and Switzerland* (European Business Law Review 2022/33, s. 297), *O udziale notariusza w powołaniu i odwołaniu zarządcy sukcesyjnego – zagadnienia wybrane* (Rejent 2021/5, s. 58).

Analiza wymienionych wyżej publikacji pokazuje konkretną, zindywidualizowaną i konsekwentną ścieżkę rozwoju naukowego. Publikacje Habilitanta są dojrzałe, prezentują dobry warsztat naukowy, są pisane jasnym i zrozumiałym językiem.

Habilitant nie ogranicza swojej aktywności naukowej jedynie do pisania artykułów czy też podobnych form, ale jest również komentatorem. Habilitant opracował bowiem komentarz do art. 179-194 (Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, Tytuł I. Własność, Dział III. Nabycie i utrata własności, Rozdział III. Inne przypadki nabycia i utraty własności) oraz art. 222-231 (Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, Tytuł I. Własność, Dział V. Ochrona własności), które zostały opublikowane w *Kodeks cywilny Komentarz*, red. M. Załucki,

Warszawa 2019 (oraz zaktualizowane w jego wydaniu 2, Warszawa 2020 oraz w wydaniu 3, Warszawa 2022).

Przedstawiony wyżej dorobek Habilitanta należy uznać za osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój nauki w dyscyplinie nauk prawnych.

IV. Omówienie aktywności, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (analiza czy Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej).

Jak wynika z danych zawartych w Autoreferacie Habilitant jest osobą, która jest aktywna nie tylko na polu publikacji naukowych, ale również wykazuje się dużą aktywnością organizacyjną, dydaktyczną i projektową.

Warto podkreślić, że po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant odbył następujące staże naukowe.

- a) Zagraniczny staż naukowy w Europa Universität Viadrina Frankfurt (Oder), w ramach którego dokonał kwerendy bibliotecznej, której wyniki zostały zaprezentowane w ramach wykładu gościnnego 23.01.2020 r. oraz zostały uwzględnione w publikacji *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku*, Warszawa 2020 (01.09.2019-15.12.2019);
- b) Staż naukowy na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w ramach którego po dokonaniu analiz dogmatycznych i kwerendy bibliotecznej przygotował i wygłosił na forum Katedry referat *Status i charakter prawny powołania, odwołania i rezygnacji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku po śmierci przedsiębiorcy*, (01.10.2019-31.12.2019).

W ramach międzynarodowej współpracy naukowej Habilitant wygłosił wykład gościnny na Europa Universität Viadrina Frankfurt (Oder): *Sukcesja przedsiębiorstw osób fizycznych w Republice Federalnej Niemiec oraz w Polsce* (23.01.2020). Uczestniczył również oraz wygłaszał referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych.

Habilitant jest czynnym dydaktykiem, prowadzi wykłady i ćwiczenia, jest promotorem i recenzentem prac magisterskich.

Zdecydowanie pozytywnie należy ocenić aktywność projektową Habilitanta. Jak wynika z autoreferatu, po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych Habilitant uczestniczył w następujących projektach badawczych.

- 1) Projekt naukowo-badawczy *Instytucjonalna architektura ochrony i przestrzegania prawa w porządkach prawnych współczesnych państw w perspektywie komparatystycznej* finansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości. Udział polegał na przeprowadzeniu analizy hiszpańskiego ustawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa oraz przygotowanie opracowania: *Ekspertyza dot. niezależnych organów do spraw zwalczania korupcji oraz sądy antykorupcyjne w Hiszpanii* (współautorstwo z R. Kierzyńka, 2022 r.);
- 2) Projekt naukowo-badawczy *Instytucjonalna architektura ochrony i przestrzegania prawa w porządkach prawnych współczesnych państw w perspektywie komparatystycznej* finansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości – Zadanie 4. *Niezależne organy do spraw zwalczania korupcji oraz sądy antykorupcyjne w kontekście porównawczym*. Udział polegał na przeprowadzeniu analizy belgijskiego ustawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa oraz przygotowanie opracowania: *Ekspertyza dot. niezależnych organów do spraw zwalczania korupcji oraz sądy antykorupcyjne w Belgii* (2021 r.);
- 3) Projekt naukowo-badawczy *Instytucjonalna architektura ochrony i przestrzegania prawa w porządkach prawnych współczesnych państw w perspektywie komparatystycznej* finansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości – Zadanie 4. *Niezależne organy do spraw zwalczania korupcji oraz sądy antykorupcyjne w kontekście porównawczym*. Udział polegał na przeprowadzeniu analizy francuskiego ustawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa oraz przygotowanie opracowania: *Ekspertyza dot. niezależnych organów do spraw zwalczania korupcji oraz sądy antykorupcyjne we Francji* (2020 r.);
- 4) Projekt *Polska Encyklopedia Nauki – encyklopedia nauki polskiej jako bodziec i miernik rozwoju nauki – etap I* realizowany w ramach Programu *Dialog* finansowanego ze środków publicznych w dyspozycji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Udział polegał na opracowaniu dwóch haseł do dzieła *Wielka encyklopedia prawa. Tom XVIII. Prawo cywilne materialne*, red. Z. Kuniewicz, K. Piasecki, Z. Ziemianin, Warszawa 2019 (2018 – 2019 r.);
- 5) Międzynarodowy projekt naukowo-badawczy *Komparatystyka Prawa w służbie jakości prawa* realizowanym przez Europa Universität Viadrina Frankfurt (Oder) i Uniwersytet Zielonogórski. Udział polegał na przeprowadzeniu kwerend bibliotecznych 100 książek w celu wyszukiwania polskich publikacji prawniczych zawierających odniesienie do prawa obcego (2016 r.);
- 6) Międzynarodowy projekt naukowo-badawczy *Komparatystyka Prawa Prywatnego* realizowanym przez Europa Universität Viadrina Frankfurt (Oder) i Uniwersytet Zielonogórski. Udział polegał na przeprowadzeniu kwerend bibliotecznych 800 książek w

celu wyszukiwania polskich publikacji prawniczych zawierających odniesienie do prawa obcego (2015-2016 r.);

- 7) Międzynarodowy projekt badawczy *Instytucja zastępcy notarialnego. Analiza dogmatyczna i prawnoporównawcza*. Udział polegał na kierowaniu międzynarodowym zespołem badawczym realizującym pracę naukowo-badawczą *Zastępca notarialny. Analiza dogmatyczna i prawnoporównawcza tej instytucji w praktyce notarialnej* dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie oraz analizie polskiego i niemieckiego ustawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa wraz z przeprowadzeniem badań ankietowych w izbach notarialnych na terenie RP (2015 r.);
- 8) Projekt *Z dialogiem ku Europie* współfinansowanego ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Priorytet V. *Dobre rządzenie*, Działania 5.5. *Rozwój dialogu społecznego*, Poddziałania 5.5.2. *Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych* Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Udział polegał na przeprowadzeniu analizy polskiego ustawodawstwa, orzecznictwa i piśmiennictwa oraz przygotowanie opracowania: *Cywilnoprawne aspekty dialogu społecznego* (2013-2014 r.).

Tak aktywny udział w projektach, w tym projektach międzynarodowych jest bardzo dobrym wyznacznikiem dojrzałości naukowej i zaangażowania Habilitanta. Nie można przecenić doświadczeń płynących ze współpracy ponadnarodowej. Taka współpraca pozwala na uzyskanie szerszego, bardziej obiektywnego i wyważonego spojrzenia na problemy rodzimego ustawodawstwa. Badania prawnoporównawcze prowadzą do poszukiwania najlepszych rozwiązań legislacyjnych z wykorzystaniem pozytywnego i negatywnego doświadczenia obcych jurysdykcji.

V. Wnioski

Pan dr Rafał Wrzecionek posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W konsekwencji, zachodzą określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). przesłanki nadania dr. Rafałowi Wrzcionkowi stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych.

Anna Hys...